

practică internațională (2016; Chisinau). “Știință, educație, cultură”= “Наука, образование, культура”: Materialele conferinței științifico-practice internaționale 4 februarie 2016 / сост.: Л.В. Федотова [и др.]; науч. Ком.: Арикова З.Н.; плд. Общ. Ред.: Л.В. Федотовой. – Комрат: КГУ, 2016, с. 369-375.

6. Rocaciuc V. Artele plastice din Republica Moldova în contextul sciocultural al anilor 1940-2000. Chișinău, Ed. Atelier, Bon Offices SRL, 2011. – 276 p.

MULTICULTURALISMUL ȘI MIGRAȚIA ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ: PROBLEME ACTUALE

Galina ȚURCAN,
dr., conf. univ., ASEM

Having a motto of unity in diversity, the EU insists on the contribution of many cultures, traditions and languages to the project of a united Europe. In this article multiculturalism is seen as the positive and beneficial part of the European Union. Multiculturalism has a great importance to the project of a united Europe. European Union needs to develop appropriate policies of immigrants' integration.

Key words: multiculturalism, migration, immigrants, identity, integration, European Union

Cuvinte-cheie: multiculturalism, migrație, imigranți, identitate, integrare, Uniunea Europeană

Una dintre provocările cu care se confruntă actualmente omenirea, o constituie fenomenul migrației. Acest fenomen social a existat din cele mai vechi timpuri, dar anume în lumea contemporană el a luat amploare. Ca urmare a migrației, reprezentanții populațiilor diverse din perspectivă culturală trebuie să conviețuiască și acest fapt generează diverse probleme.

Deviza Uniunii Europene este „Unitate în diversitate” și, din această perspectivă, ea se întemeiază pe „valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților”, (Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE), articolul 2). [1] Printre scopurile principale ale Uniunii Europene se numără promovarea păcii, bunăstarea popoarelor sale, combaterea excluderii sociale și a discriminărilor, oferirea unui spațiu de libertate, solidaritate și justiție cetățenilor săi. Diversitatea este considerată, în

documentele fondatoare ale Uniunii Europene și în discursurile politicianilor europeni o realizare, este considerată bogăție, forță a democrației, valoare care favorizează transformările progresive și creativitatea. În cadrul Uniunii Europene, există o pluralitate etnică și lingvistică – mai mult de 150 de limbi oficiale, minoritare și regionale, diferite comunități naționale și religioase. Pentru acceptarea diversității este important dialogul dintre diferite identități.

Însuși termenul „multiculturalism” a apărut în limbajul politic și științific al SUA și Canadei în anii 60 ai secolului trecut. Prin acest termen se desemnau modele de integrare care se diferențiau de vechiul model al creuzetului cultural. Vechile modele, asimilaționiste presupuneau că povara integrării culturale a imigranților este o responsabilitate a lor, iar modelul multiculturalist presupune crearea de condiții favorabile în societatea-gazdă pentru această integrare, eforturi din partea societății majoritare.

Multiculturalismul este o politică orientată spre păstrarea și dezvoltarea diferențelor culturale, spre dezvoltarea concomitentă a diverselor culturi în cadrul uneia și aceeași societăți, îmbogățirea reciprocă a acestor culturi. El este o ideologie și o practică orientată spre menținerea condițiilor coexistenței diversității culturale pe teritoriul unui anumit stat. și dezvoltarea atitudinii tolerante în raport cu minoritățile culturale. Multiculturalismul este o teorie a diversității culturale, o ideologie a diversității, o politică care promovează diferențele etnice și culturale. El presupune deschiderea spre celălalt și considerarea diversității drept entitate pozitivă, drept o valoare, care să ajute la construirea unei identități europene, la care fiecare nou-venit să-și poată aduce aportul. Multiculturalismul presupune un trai comun în diversitate, negarea separării minorităților de societatea majoritară, integrarea lor în societatea majoritară, sporirea coeziunii sociale. Multiculturalismul nu presupune asimilarea minorităților, ci coexistența acestora cu majoritatea prin transformarea diversității culturale în bogăție națională.

Multiculturalismul este o politică și o practică culturală occidentală, relativ recentă, care se referă la comunitățile ce conțin mai multe culturi. Acest fenomen presupune că oamenii dintr-o societate trăiesc împreună fără ca să separe minoritățile de majoritate. Canada este prima țară, care, în 1971 a adoptat, în calitate de politică oficială, multiculturalismul. Scopul acestei politici era asistența membrilor diverselor grupurilor culturale în a depăși barierele dintre ei, în a participa activ la viața societății, în a realiza un dialog intercultural și a învăța limbile oficiale.

Se cunosc mai multe modele de multiculturalism, care au semne distincte, anumite avantaje, dar și dezavantaje. Printre acestea – multiculturalismul liberal, cel de stânga, religios, etc. De exemplu, modelul francez al multiculturalismului este unul de tip asimilaționist. În cadrul său, imigranții obțin cu ușurință cetățenia. În Franța se promovează ideea unei identități franceze unice, adaptarea

imigranților la valorile naționale fără o recunoaștere culturală, care se propune a fi realizată în domeniul privat. Modelul german al multiculturalismului impune anumite bariere pentru accesul imigranților la comunitatea politică. Un model răspândit de multiculturalism este cel al ospitalității. Joseph Raz, care este adeptul multiculturalismului ospitalității, scria că numai o politică de acomodare culturală le conferă, inclusiv celor care au o capacitate limitată de a se integra sau nu vor să se integreze în cultura majorității, oportunitatea de a-și păstra demnitatea și respectul de sine [2].

Migrația a generat valuri de imigranți în Uniunea Europeană și pentru ca aceștia să se integreze reușit în instituțiile societății majoritare, este nevoie de timp. Or, o integrare reușită nu se poate asigura doar prin acordarea de cetățenie. Integrarea este dificilă, imigranții având etnie, limbă, religie, tradiții, obiceiuri diferite. Unii consideră că imigranții trebuie să aibă condițiile necesare pentru a se simți ca acasă. De exemplu, Joseph Raz afirmă că reprezentanții majorității culturale, din țara în care au fost primiți imigranții, le datorează acestora ceea ce își datorează lor, adică „abilitatea de a se simți acasă în propria lor casă, pentru că odată ce ei au imigrat într-o țară, aceasta a devenit casa lor”[3].

Problemele integrării imigranților în țările-gazdă au devenit mai stringente la începutul anului 2015, când valurile de imigranți în Uniunea Europeană s-au mărit considerabil. Astfel, țările Uniunii Europene au trebuit să se implice mai activ în soluționarea problemelor legate de integrarea imigranților în societate. Printre dificultățile integrării culturale se numără faptul că există diferențe mari, uneori radicale între tradițiile și valorile culturale europene și cele ale emigranților din Africa de Nord, Orientul Apropiat și Asia de Sud. În Europa, cetățenii au drept prioritate interesele personalității, urmăresc respectarea drepturilor omului, respectă normele impuse de societate. În schimb, pentru o mare parte de imigranți, este mai important interesul neamului, clanului, iar tradițiile tind uneori să înlocuiască, să sfideze legea. O altă dificultate o constituie diferențele religioase, mai ales diferențele dintre creștinism și islam. Se vorbește tot mai mult despre un proces de islamizare al Europei, mai ales că Franța, Marea Britanie, Germania, Olanda, Italia, Spania au mari comunități de musulmani. Imigranții musulmani sunt deseori percepuți ca o amenințare la adresa democrației, a valorilor și libertăților europene, mai ales că cele mai multe atacuri teroriste au „urme islamice”. Unul dintre criticii multiculturalismului, Giovanni Srtori, scria cu referire la o parte dintre musulmani că „pentru cel ce concepe viața ca pe o sharia, ca pe un abandon și o cufundare în voința divină, libertatea și laicitatea Occidentului rămân pure aberații” [4].

La problemele cauzate de aceste diferențe se adaugă și cele cauzate de oferirea pentru imigranți și refugiați a diverselor privilegii, beneficii, alocații, care duc la apariția sentimentului de discriminare la populația autohtonă dar și la

apariția sentimentului de dependență, lipsa de dorința de a face sacrificii pentru integrare din partea imigranților și a refugiaților, nedorința lor de a se adapta cu succes și a se integra în mediul cultural al altei țări.

Conceptul și politica multiculturalismului apare inițial ca un refuz, o negație a oricărei discriminări. În societățile multiculturale toți, indiferent de naționalitate sau de religie, trebuie să aibă drepturi egale. Se detestă, însă că nediscriminarea inițială a devenit, la rândul ei, discriminatorie. În SUA se întâlnește ceea ce se numește rasism invers, cei de culoare având importante privilegii. Probleme similare au apărut și în cadrul Uniunii Europene. Odată cu creșterea considerabilă a numărului de imigranți în Uniunea Europeană, populația băștinașă se simte uneori discriminată și nedreptățită în comparație cu imigranții. Populația autohtonă înaintea tot mai des față de politicieni cerințe de a fi susținută națiunea titulară și de a fi limitate drepturile imigranților.

Printre factorii care cauzează problemele funcționării politicii multiculturalismului se numără nivelul jos al toleranței atât a populației autohtone, cât și a imigranților, de asemenea, particularitățile culturale ale imigranților din țările slab dezvoltate, care au tradiții culturale destul de diferite de cele ale populației europene. De asemenea, multiculturalismul, care apare la început în SUA și Canada, funcționează în aceste țări mai bine, pentru că ele s-au format în condițiile imigrației continue. În Uniunea Europeană însă, cultura țărilor-membre, țări în mare parte monoculturale s-a format cu mult înainte de confruntarea cu valurile de imigranți și refugiați și deseori, cei din urmă preferă să se concentreze preferențial în diasporă și anclave. Uniunea Europeană nu ar avea cum să refuze de imigranți, având nevoie de ei pentru a minimiza deficitul forței de muncă, dar și pentru a soluționa anumite probleme demografice. Dar ea ar trebui să refuze de multiculturalismul ospitalier, punând accentul pe unul care presupune responsabilități reciproce..

Uniunea Europeană se confruntă actualmente cu probleme accentuate ce țin de multiculturalism. Mai mult, multiculturalismul în Europa este pe cale de a eșua, dacă nu vor fi întreprinse acțiuni urgente. Așa cum numărul de imigranți este deja impunător și continuă să crească, noii veniți trebuie să fie ajutați în a deveni membri ai societății care nu sunt închistați, care nu sunt izolați social, care nu sunt discriminați din cauza diferențelor culturale, căci aceasta duce la agresivitate din partea imigranților, la apariția mișcărilor extremiste. De asemenea, liderii europeni au sarcina ca populația autohtonă să nu fie discriminată în favoarea imigranților, să nu fie marginalizată. Multiculturalismul a apărut pentru a soluționa problemele care au apărut în societățile moderne și trebuie să rămână o politică ca atare, nu doar păstrând o diversitate de culturi, ci și dezvoltând aceste culturi și asigurând interacțiunea reciproc benefică dintre ele.

Bibliografie:

1. Tratatul privind Uniunea Europeană. (Versiune consolidată). În Jurnalul oficial al Uniunii Europene. Anul 55. 26 octombrie 2012. https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/c_32620121026ro.pdf. Accesat la 12 septembrie 2016.
2. RAZ Joseph, *Multiculturalism*, Ratio Juris, Volume 11, No. 3, September, 1998, p. 200-201.
3. RAZ Joseph, *Multiculturalism*, Ratio Juris, Volume 11, No. 3, September, 1998, p. 199.
4. SARTORI Giovanni, *Ce facem cu străinii? Pluralism vs. Multiculturalism*, Editura Humanitas. București, 2007, p. 122.

REPUBLICA MOLDOVA ÎN CĂUTAREA PROPRIEI ENTITĂȚI

Ion Vangheli,
dr. conf. univ. UTM

Cu 99 ani în urmă, după 106 ani de eliberare țaristă rusească, de sub jugul turcesc în condiții de loc simple, dacă ne amintim de situația acelor timpuri, și în zonă, și internațională, înaintașii acestui neam și pământ, pe căi pașnice și legitime, au readus bucata de pământ cu populația ei – polietnică, cum le place multora din stângiști să o spună, la locul de unde a fost ruptă... S-a înfăptuit cea de a treia întregire a neamului românesc într-o formațiune politică statală integră. Este știut prin ce încercări au trecut celelalte popoare și teritorii ale imperiului țarist după transpunerea în practică a prevederilor planului/scenariului revoluției socialiste, după așa zisul mars triumfal al puterii sovietice și realizarea planului leninist de construire a socialismului.

Spre regret, istoria acestei părți de țară se repetă, având parte de alte eliberări – în iunie 1940, apoi, cu toate grozăviile celui de-al doilea război mondial, în august 1944... Eliberările au cunoscut și alte forme, mai rafinate în anii sovietici, care practic înseamnă nu altceva decât eliberarea de sine și educarea antisinelui în conștiința populației băștinașe majoritare, care o constituiau, și o constituie și astăzi, moldovenii de etnie românească.

Alt epizod istoric: sfârșitul anilor 80 și începutul anilor 90 ai secolului trecut, când imperiul sovietic se destramă... Se declanșează așa numita paradă a suveranităților. Bucata de pământ – Republica sovietică socialistă moldovenească – nu putea fi excepție: au fost elaborate și aprobate Declarațiile